

»ČE JE TREBA ZA ŠPORT KUPITI ŽOGE, JE TREBA ZA GEOGRAFIJO KUPITI ATLASE IN JIH UPORABLJATI«

Milivoj Stankovič*

Povzetek

Atlas se večini učiteljev geografije zdi nujno potreben osnovni pripomoček za lažje, pravilnejše in zanimivejše poučevanje. Trenutne razmere šolam narekujejo precejšnjo racionalizacijo stroškov, kar zavira vpliva na uporabo novih atlasov, uporabnike pa sili v rabo zastarelih atlasov. Na učitelje, ki pri pouku ne uporabljajo atlasov, pa gospodarske razmere nimajo nikakršnega vpliva.

Ključne besede: atlas, učitelj, učenec/dijak, uporaba atlasa pri pouku.

»IF IT IS NECESSARY TO BUY BALLS FOR PHYSICAL EDUCATION, THEN IT IS NECESSARY TO BUY ATLASES FOR GEOGRAPHY AND TO USE THEM«

Abstract

The majority of Geography teachers think that the Atlas represents an indispensable, basic tool to facilitate correct and interesting teaching. The current situation requires significant cost rationalization from schools, which has a deleterious effect on the use of new Atlases, and forces users to resort to outdated Atlases. However, the state of the economy has no effect on teachers who don't use Atlases.

Keywords: Atlas, teacher, pupil/student, the use of the Atlas in the classroom.

**Iz razmišljanj
strokovnega urednika
Atlasa Slovenije za
osnovne in srednje
šole dr. Karla Natka
in urednika Milivoja
Stankoviča ob izidu
Atlasa Slovenije**

(Za potrebe tega prispevka je vsebina prirejena.)

Stankovič: Zakaj Atlas Slovenije za osnovne in srednje šole?

Dr. Natek: Ko sem nekega lepega poletnega dne kolesaril nekje po naših klancih, sem se začel spraševati, **kako je sploh mogoče, da je predmet geografija Slovenije med manj priljubljenimi v šolah**, ko pa živimo v tako neverjetno lepi, raznoliki in zanimivi državi. Kako bi lahko pomagali učiteljem, da bi učenci, dijaki in študentje znali vse to videti in razumeti najrazličnejše procese, ki potekajo okrog nas in katerih del smo, da bi pozneje tudi znali vrednotiti (upravljati) vse te naravne in družbene procese? Odgovor: **poseben atlas o Sloveniji**, ni kaj!

Stankovič: Kje pa je vzrok za odločitev za koncept atlasa s fotografijami, ilustracijami in pojasnjevalnim besedilom?

* Milivoj Stankovič je prof. geografije in dipl. geograf, urednik za geografijo pri založbi Mladinska knjiga, tudi urednik Atlasa sveta za osnovne in srednje šole ter Atlasa Slovenije za osnovne in srednje šole.
Mico.Stanko@gmail.com

Dr. Natek: Naša želja je, da bi bilo poučevanje geografije o Sloveniji zanimivo in prijetno tako za učitelje kot učence in dijake, zato smo poskušali popestriti Atlas tudi s fotografijami in risbami. Risba ali fotografija namreč lahko povesta marsikaj o neki pokrajini ali pojavu, tako da to niso samo »lepotni dodatki«, temveč pomemben del vsebine atlasa. Branje zemljevidov je zelo težavna veščina in tudi veliko odraslih je ne obvlada. Mladi se je morajo pri geografiji šele naučiti, zato smo se odločili, da jim pri težavnejših zemljevidih pomagamo s kratkim pojasnilom – kako iz dvodimenzionalne slike, posnetka nekega trenutnega stanja, razbrati proces, ki ima začetek v preteklosti in vodi v prihodnost. Verjemite mi, da je to za mladega človeka še težje kot branje besedil z razumevanjem. Z novim atlasom, ki bi mladini pokazal, kako se tudi njihova domača pokrajina neprestano spreminja in da so pojavi tam z razlogom in ne »brez veze«, bi radi **prispevali k enemu izmed glavnih ciljev šolske geografije, to je k opazovanju in razmišljanju.**

**Iz razmišljanj
svetovalca za
geografijo Igorja
Lipovška in urednika
Milivoja Stankoviča
o dilemah šolske
geografije, predvsem
o atlasih**

Stankovič: Na predstavitev Atlasa Slovenije, in teh ni bilo malo, se je pokazalo, da Atlas Slovenije, ki je bil sprejet z velikim odobravanjem, še *dolgo* ne bo prišel v šolske klopi v zadovoljivi količini. Učitelji so namreč tako tarnali o zvezanih rokah (finančni revščini šol in nezmožnosti nakupa česar koli), da sem se počutil kot nasilnež, ki lačne prepričuje, naj si kupijo kremo za obraz, pa nimajo niti za kruh. Ob tem sta se pokazali še dve »ugotovitvi«. Prva, da ima precej učiteljev **»prastare«** Atlase sveta Mladinske knjige celo iz leta 2003 ali 2005 itd. (urejam jih že petnajst let, zato dobro poznam vse izdaje). Ker, kot pravijo, so še celi in še uporabni. Pa so res, glede na to, da so v njih dvajset in več let stari podatki? Več o tem v nadaljevanju. Druga, da nekaj učiteljev Atlasa sveta sploh ali skoraj **ne uporablja**. (V razredu moje hčere so na primer v treh letih na gimnaziji pri pouku odprli Atlas sveta trikrat. O tem sem se pogovoril tudi z ravnateljico.)

Lipovšek: Vprašanje prioritete ter strategije in prodornosti geografa je, ali bodo atlase na šoli uporabljali in kupili. Vsako leto na Zavodu RS za šolstvo napišemo povprečno eno priporočilo učitelju geografije, naj šola nabavi atlase. Učiteljem vedno rečem, naj se ob rezultatih mature in nacionalnega preverjanja znanja ne opravičujejo, temveč naj mrtvo hladno zapišejo: **Rezultati na naši šoli so slabši, ker nimamo atlasov. Predlagam svetu šole, da jih kupi. Če je treba za šport kupiti žoge, je treba za geografijo kupiti atlase.** In raba atlasa pri pouku? Učitelji smo še vedno raje predavatelji »lepodeželskih« tem kot pa organizatorji, ki razdelijo atlase učencem in jih z vprašanji prisilijo, naj sami kaj odkrijejo. Moje standardno vprašanje učiteljem je: »Ali učenci/dijaki pišejo test s pomočjo atlasa ali brez njega?« Odgovor je: »Brez.« »Zakaj?« »Ker imam samo petnajst atlasov, ker bodo vse z zemljevida prepisali, ker morajo učenci kaj znati in ne samo brati z zemljevida, ker se tudi nacionalni preizkus znanja in matura pišeta brez atlasa, ker ...« Nič ne pomaga, če jim govorim, da je z branjem atlasa pokrita že polovica ciljev učnega načrta. **In nekateri učitelji res ne uporabljajo atlasa, kaj šele da bi silili učence k njegovi rabi.** Geografsko in učiteljsko srce mi krvavi, ampak učitelj je tudi neodvisen pri izboru metod. In glede na rezultate nacionalnega preverjanja znanja in mature ima celo prav. Zakaj bi zgubljal čas z veščinami in dejavnostmi, ki se neposredno ne kažejo v dosežkih nacionalnega preverjanja znanja in mature?

Stankovič: Učitelji uporabljajo »oguljene« atlase (in tudi učbenike!), v katerih ne manjka parol, srčkov, podčrtanih, prečrtanih, zradiranih ali dopisanih besedil, vpisov itd., skratka, gradivo, ki je po vseh merilih zrelo za odpis. Ob tem pa nekateri učitelji, ki bi sicer radi nabavili novejšo atlaso, tega **ne smejo storiti** (skladi!). Tako učijo po zastarelem in za odpis zrelem atlasu (ali učbeniku).

Lipovšek: Ko strokovni svet vpraša zavod za šolstvo, ali je »stari« učbenik skladen s cilji učnega načrta, učbenika ne smem ocenjevati z vidika, kakšen naj bi bil učbenik, temveč ali **učencu omogoča, da doseže cilje učnega načrta**. Življenjsko bom trdil, da to omogoča vsak.

Stankovič: Če se omejim na **Atlas sveta**, (v nadaljevanju atlas, založba Mladinska knjiga), je tudi atlas z letnico 2003 je še pogojno uporaben – seveda, saj je star »samo« enajst let. A z dr. Natkom v nove atlase (novi imajo novo grafično podobo in novo naslovnico s sivim napisom Atlas sveta, prvič izšel jeseni 2010, op. ur.) redno vnašava najnovejšo javno dostopne podatke in posodobljene zemljevide, da smo v koraku s časom. Digitalizacija nam to omogoča. Pa še pri tem gre za relativno ažurnost, saj »najnovejši« podatki zaradi narave nastajanja atlasa neredko pomenijo npr. pet let stare podatke. **Atlasi izpred leta 2010 so »prastari«, z zastarelimi podatki in zemljevidi, ker so narejeni v stari, nedigitalizirani različici. V njih so podatki večinoma iz obdobja 1991–1997, prikazani sta državi Srbija in Črna gora (izdaje izpred leta 2005 prikazujejo še Jugoslavijo), ni še Kosova kot države, ne Južnega Sudana, ne Palestine. Spreminjali smo le najnujnejše vrise in zapise, npr. nove države na Balkanskem polotoku, in tu in tam zamenjali kak neaktualen zemljevid.** Za ponazoritev: če bi moral učenec/dijak s pomočjo zadnje izdaje starega atlasa (2010) primerjati Srednjo Anglijo leta 1950 in 2006, tema Zahodna Evropa, tega ne bi mogel storiti, saj zemljevida za leto 2006 ne bi imel (v novih atlasih pač so, gl. prilogo 1), primerjava velikosti držav z uporabo podatkov z zadnje strani atlasa pri starih atlasih ni mogoča, saj držav na zadnji strani ni (v novih atlasih so); ras v novih atlasih z namenom ni več, nadomestile so jih migracije, da o novih podatkih in zemljevidih, npr. o načrpani nafti v Severnem morju ali energetiki (gl. prilogo 2), zunanji trgovini Nemčije ali gospodarstvu Japonske ne govorim (gl. prilogo 3). Ne spreminja se samo statistika, spreminjajo se tudi stroka, metodologija in tehnologija, in atlas pri tem samo sledi sodobnim procesom.

Kot starša (geografa, ali pa tudi ne), bi me motilo, če bi videl, da se hči še danes uči iz učbenika, v katerem piše »... za deveti razred devetletne osnovne šole« (taki učbeniki so še vedno v uporabi, sem jih videl na lastne oči), ali iz atlasa, v katerem je vrisana še Jugoslavija, pa četudi popravljen na Srbijo in Črno goro »na roko«. In to bi ravnatelju tudi povedal. Jasno je, da se za starimi naslovnici »skrivajo« stari podatki in stari procesi, ki danes ne držijo več in dajejo napačne podobe in navajajo na napačne sklepe. Če se dotaknem primerjave z žogami: učitelj telovadbe bi svetu staršev in ravnatelju razložil, da se da s starimi jajčastimi baloni še vedno metati v koš. A košarke se z njimi pač ne da igrati, saj jajca ne odskakujejo, kot bi morala. Naj ostane pri starih mehurjih? Tudi s starimi smučmi »sulicami« se še da smučati, toda ali to še kdo počne? Občasno je pač treba stare žoge zamenjati z novimi. **Se popolnoma strinjam z**

ugotovitev – če je treba za šport kupiti žoge, je treba za geografijo kupiti atlase – in dodajam: stare zamenjati z novimi.

Z branjem Atlasa je pokrita že polovica ciljev učnega načrta

(Igor Lipovšek)

Ni res (malo za šalo), pokrita je več kot polovica učnih ciljev

Ne vem, ali je kolega Lipovšek cilje štel, a dolgoletno delo v šolski geografiji mu je nedvomno dalo dosti vedenja in znanja. Njegova trditev (na oko lahko vsak praktik, ki veliko uporablja atlas, oceni količino ciljev, ki se jih da uresničiti z uporabo atlasa, in Igor se ne moti), od letos velja tudi za Atlas Slovenije. To se je »dokazalo« tako pri snovanju kot tudi na koncu, ko je **Atlas Slovenije** nastal. V nadaljevanju so zapisani nekateri splošni cilji, ki »zahtevajo« delo z zemljevidi (oz. Atlasom Slovenije). Pod njimi so z ležečo pisavo zapisani operativni cilji za Predalpske pokrajine, ki se jih da v veliki meri doseči **samo z uporabo Atlasa Slovenije** (AS). Zaradi pomanjkanja prostora ostalih pokrajin ne opisujem, a zanje veljajo podobne ugotovitve. (*Veljavni učni načrt za osnovno in srednjo šolo, AS, predstavitev na zborovanju geografov, Bled, oktobra 2013*)

Splošni cilji

Učenec/dijak: • ob ustreznem zemljevidu opredeli lego Slovenije, • na zemljevidu pokaže najpomembnejše prometne povezave v Sloveniji in ... • z geološko in reliefno karto ter slikovnim gradivom razloži razvoj in značilnosti kaminske zgradbe in površja Slovenije; • opredeli lego Slovenije na orografski in geološki karti Evrope; • ... in pokaže na zemljevidu značilne tipe podnebja in rastlinstva v Sloveniji; • opiše rečno mrežo v Sloveniji; • na podlagi hidrogramov sklepa o ... • imenuje in pokaže na zemljevidu največja slovenska jezera ... • ob tematskem zemljevidu ugotovi glavna poplavna območja ob rekah; • s tematskim zemljevidom opiše in oceni energijske vire v Sloveniji; • s prometnim zemljevidom Evrope spozna prometno omrežje v Sloveniji ... • našteje in pokaže na zemljevidu najpomembnejša turistična središča v Sloveniji itd.

Operativni cilji – predalpske pokrajine; prealpska hribovja; predalpske doline in kotline

• Na zemljevidu omeji in razdeli pokrajine slovenskega predalpskega sveta (AS, str. 14–15, 42–43, 18–27, 56–57). • Ob zemljevidu in klimogramih opiše značilnosti reliefa in podnebja v predalpskem svetu in jih primerja z alpskim oziroma s tistimi v domači pokrajini (AS, str. 56–57, 31/1 in 2). • Na podlagi slikovnega gradiva sklepa o gospodarskih možnostih predalpskih pokrajin. • Opiše prizadevanja in ukrepe za ohranjanje naravne in kulturne dediščine. • Na zgledu Ljubljanske kotline analizira naravno- in družbenogeografske posebnosti kotlin (AS, str. 14–15, 18–27, 56–57, 58). • Na zemljevidu določi glavna hribovja, planote, kotline in doline (AS, str. 14–15, 42–43, 18–27, 56–57). • Opiše skupne značilnosti in razlike v predalpski Sloveniji. • Razloži vpliv kamninske sestave na raznolikost površja (AS, str. 56–57, 28/1 in 2, 29/1 in 2). • Pozna posebnosti kamninske zgradbe Pohorskega Podravja (AS, str. 56–57, 28/1 in 2, 29/1 in 2). • Pojasni, kakšne so možnosti za poselitev in razvoj gospodarstva v hribovju in razlike med njimi. • Označi poglobljeno gospodarsko problematiko Črnega revirja (AS, str. 56–57, 65/1). • Opiše skupne značilnosti Ljubljanske kotline in razlike med njenimi posameznimi deli (AS, str. 56–57, 58). • Označi lego in pomen pomembnejših naselij (AS, str. 14–15, 56–57). • Vrednoti vlogo glavnega mesta Slovenije – delno uresničljiv cilj tudi z AS. • Razloži problematiko širjenja Ljubljane v povezavi s suburbanizacijo (AS, str. 14–15, 56–57, 68–69). • Na zemljevidu pokaže Celjsko kotlino in sosednje pokrajine (AS, str. 14–15, 56–57, 67). • Analizira naravnogeografske značilnosti kotline in njen prehodni značaj (AS, str. 14–15, 56–57, 67). • Opiše

značilnosti kmetijstva v Celjski kotlini in posebnosti Savinjske doline (AS, str. 14–15, 56–57, 61/1 in 2, 64/2). • Ovrednoti pomen Celja, Velenja in Slovenj Gradca kot regijskih središč. • Analizira vzroke za nastanek in širjenje Velenja in njegovega gospodarstva ter posledice premožništva v okolju (AS, str. 14–15, 56–57, 64/1).

Omenjeni primeri kažejo na organsko povezanost in usklajenost Atlasa Slovenije in vsebin ter ciljev iz učnega načrta in na to, da je Atlas Slovenije odličen učni pripomoček. Popolnoma enaka ugotovitev velja za **Atlas sveta**. Tudi z njim se da obdelati veliko ciljev iz učnega načrta oz. se da nekatere teme obdelati celo **samo z njegovo uporabo**. Kot primer navajam temo o Alpah (po učnih načrtih za osnovno in srednjo šolo). Operativni cilji so: • *na zemljevidu določi geografsko lego Alp in imenuje države, v katere segajo Alpe*, • *na zemljevidu ugotovi smer slemenitve*, • *sklepa o možnostih za življenje in gospodarjenje s poudarkom na turizmu, pašništvu*, • *opiše pomen prelazov in predorov za prometno povezanost alpskih pokrajin*, • *utemelji, zakaj se podnebje in rastlinstvo spreminjata z nadmorsko višino*, • *razloži kamninsko zgradbo Alp*, • *pokaže na zemljevidu najpomembnejše cestne in železniške prelaze v Alpah in jih vrednoti s stališča prehodnosti Alp*. • *ovrednoti promet prek Alp za varovanje okolja in navede primer ukrepov alpskih držav za zmanjševanje onesnaževanja*, • *vrednoti turizem v Alpah z gospodarskega in okoljskega vidika ter na zemljevidu pokaže najpomembnejša turistična območja*.

Potrebujemo za obravnavo omenjenih tem z izjemo prečrtane še kaj drugega kot atlas sveta, opazovanje, razmišljanje, fotografijo in nekaj učiteljeve dejavnosti? Je potrebnega še kaj več od tega, da učitelji učence/dijake z vprašanji in izzivi vodijo do sklepov in odkritij? Mora učitelj učenca/dijaku res pokazati smer slemenitve Alp oz. ali morajo učenci/dijaki to izvedeti iz učbenika tako, da avtor opiše smer slemenitve? Lahko učenci/dijaki določijo geografsko lego Alp brez zemljevidov v atlasu? Težko. Ima smisel naštet in zapisati države in jih ob tem ne locirati na zemljevidu? Nima. In ne nazadnje, ali ni tudi spoznavanje novega in neznanega lažje ob zemljevidih, grafikoni in tabelah? Se da omenjeno temo ali pa druge teme iz učnega načrta obravnavati brez atlasa? Podajam skrajšan in nekoliko posplošen primer izvedbe ure/teme **samo z uporabo atlasa**.

Učna tema: Alpe	Učna enota: Lega in površje Alp
Cilji iz UN, ki se jih da doseči samo z atlasom OŠ: – na zemljevidu določi geografsko lego Alp in imenuje države, v katere segajo Alpe, – na zemljevidu ugotovi smer slemenitve, – utemelji, zakaj se podnebje in rastlinstvo spreminjata z nadmorsko višino, – opiše pomen prelazov in predorov za – prometno povezanost alpskih pokrajin; SSŠ: – razložijo kamninsko zgradbo Alp, – pokažejo na zemljevidu najpomembnejše cestne in železniške prelaze v Alpah in jih vrednotijo s stališča prehodnosti Alp, – ovrednotijo promet prek Alp za varovanje okolja in ..., – ... ter na zemljevidu pokažejo najpomembnejša turistična območja.	<i>Učne oblike:</i> frontalni pouk, individualno delo, delo v skupinah <i>Učne metode:</i> pogovor, predstavitev, razlaga, demonstracija, delo z atlasom, s slikovnim gradivom <i>Učila in pripomočki:</i> projektor (računalnik), lahko interaktivna tabla, samostojni delovni zvezek, Atlas sveta
Potek ure	
<i>Napoved teme/ure in preverjanje predznanja:</i> Napovem, da je smisel današnje teme/ure obravnava ciljev UN samo/izključno/v glavnem s pomočjo atlasa. Navedem/na tablo zapišem cilje/vsebine (gl. cilje iz UN). Učence/dijake usmerim v Atlas sveta na str. 28 ter 70–71 in jih napotim v opisovanje lege oz. položaja in pomena Alp, v iskanje prelazov itd. <i>Ali</i> učence/dijake usmerim v Atlas sveta na str. 28, kjer naj s pomočjo merila ocenijo približno dimenzijo Alp. <i>Uvodna motivacija:</i> Na zidu visi zemljevid Evrope (Alp) itd. Na platno, zid, i-tablo projiciram zemljevid alpskih držav iz SDZ Geo 7, str. 47. Skupaj rešimo vajo. <i>Obravnava:</i> Učence/dijake razdelim v pare/skupine in začnemo delati; delo bo trajalo 25 min. Sledili bodo ugotovitve in povzetki ter pregled SDZ oz. učbenika in DZ. Var. 1: Kaj mi povedo zemljevidi v Atlasu sveta na str. 28–29? Var. 2: Kje v Atlasu sveta lahko dobim informacije o Alpah? Var. 3: S pomočjo zemljevidov ugotovi smer slemenitve; utemelji, zakaj se podnebje in rastlinstvo spreminjata z nadmorsko višino ...	Učenci/dijaki na zemljevidu določijo geografsko lego ali geografski položaj Alp, imenujejo in pokažejo pomembnejše prometne prelaze ter opišejo in utemeljijo svoje videnje pomena Alp. Z zemljevida razberejo nekatere najvišje vrhove. Ne zapisujemo. Učenci/dijaki ocenijo dimenzije Alp. Ne zapisujemo. Učenci/dijaki imenujejo in locirajo države, lahko tudi njihova glavna mesta. Ob tem se lahko razvije pogovor o tem, kam spada Francija. Ne zapisujemo. Učenci/dijaki sklepajo o obsegu, poledenitvi, slemenitvi, (celo starosti, kar pa ni cilj teme). Ni nujno, da zapisujejo, saj je vse tudi v SDZ, učbeniku in DZ, lahko pa zapisujejo kot alineje v zvezek ali na konec SDZ. Učenci/dijaki ugotovijo, da so inf. na str. 28–29, 31/2, 32–33, 36, 54–55 (se ponavlja s str. 31, 32), 66–67, 70–71, 72 itd. in da lahko s teh strani izvedo to in ono ... Sklepajo. Učenci/dijaki razmišljajo, utemeljujejo itd.; lahko zapisujejo, ni pa nujno, saj je vse tudi v SDZ, učbeniku in DZ

V skoraj dvajsetih letih poučevanja sem morda kdaj po sili razmer (se-litev v drug razred) izvedel uro brez atlasov. Drugače pa je pouk vedno temeljil na delu z atlasi in brskanju po njih. Tudi pisno preverjanje sem sestavljal tako, da so bile naloge vezane na poznavanje atlasa. Kdor se je v njem znašel, je z lahkoto našel podatke in sklepe. Če sem kdaj »zatežil« z nemimi zemljevidi, kar se ni dogajalo pogosto, sem naredil tako, da so učenci/dijaki prvih nekaj minut reševali neme zemljevide, jih oddali, nato pa nadaljevali z reševanjem nalog ob atlasu. Vsebine šestega razreda osnovne šole in prvega letnika gimnazije, ki so v glavnem obče-geografske, sem poučeval s pomočjo Atlasa (takrat še nisem vedel, da ga bom nekega dne tudi urejal in soustvarjal), saj se mi je zdelo preprosto nemogoče, da procesov in stanj ne bi konkretizirali z zemljevidi, če mi to omogoča atlas. V njem so npr. tudi teme, kot so veselje (nekoč so bile še projekcije), merjenje razdalj na zemljevidu, višinska lestvica in spoznavanje zemljevidov na splošno, klimogrami, podnebni tipi, morski tokovi, tektonika, zgradba Zemlje, starostne piramide, poselitev itn.

Atlasi se posodablajo, to je nujen proces, pri čemer ne gre za demon-skost založbe, ki pije šolam/staršem kri oz. denar. Gre za evolucijo, ki v nekaj letih pripelje do novega izdelka in spoznanja, da so stari geografski atlasi na neki točki preživeti, zgodovinski in da prinašajo »neresnično« podobo sveta (jajčaste žoge). Naj vse skupaj konkretiziram z banalnim namišljenim primerom (je res banalen in samo namišljen?), v katerem učitelj »nerodno« in nekritično uporablja star učbeniški komplet (skladi pač). Njegovi učenci pa izvedo o Sloveniji tole:

- Prebivalstvo v Lovrencu na Pohorju, v Rušah, Bistrici ob Dravi in drugod se je v obdobju 1961–1998 povečevalo za okoli 15 odstotkov (stari atlas). Podatek torej nakazuje, da je v omenjenih krajih očitno prijetno živeti in da je tam tudi mlado prebivalstvo (učenec/dijak pač vleče analogijo v sedanost).
- V državi po letu 1997 naravnega prirastka ni več, leta 2002 je znašal -0,6 promila (stari učbenik). Podatek nakazuje na počasno izumiranje prebivalstva.
- Podatki o priselitvah, odselitvah, aktivnem in neaktivnem prebivalstvu itd. so »na ravni« drugih podatkov, torej prikazujejo neko prejšnje obdobje (stari učbenik).
- V državi imamo štiri kakovostne razrede površinskih voda in večina rek je v drugem ali tretjem kakovostnem razredu itd.; in na spodnji Savi imamo samo eno hidroelektrarno (stari atlas).

Kaj bi lahko na podlagi teh podatkov učenec/dijak napovedal, do kakšnih zaključkov bi se dokopal? Verjetno bi o določenih procesih v Sloveniji dobil dokaj izkrivljeno sliko. (Zemljevid v novem Atlasu za omenjene kraje za obdobje 1991–2008 kaže na zmanjšanje prebivalstva za okoli 0,5 odstotka; trend naravnega prirastka je pozitiven; različni demografski in ekonomski podatki so popolnoma drugačni kot pred desetimi leti; onesnaženost voda v Sloveniji je v novem atlasu prikazana popolnoma drugače kot v starem; na spodnji Savi so štiri hidroelektrarne ...).

Sklep

Primerjava geografije s športom, ki jo je omenil Igor Lipovšek, je dobra. Če jo malo razširim: na šoli A se pri košarki učenci/dijaki učijo vodenja žoge in meta na koš – brez žoge. Učitelj telovadbe pri urah največkrat kri-li, razlaga in maha z rokami kot ekstatičen baletnik, predvaja celo kakšen

film o košarki, na koncu ure pa vsem zaželi prijeten dan še naprej. Na šoli B imajo pri urah telovadbe prave košarkarske žoge, vendar stare in jajčaste, in se z njimi učijo pravilnega in hitrega vodenja med ovirami, vendar jim to ne gre dobro od rok. Žoga kar beži, učitelj pa se jezi. Na šoli C poteka pouk učenja košarke brez večjih težav. Žoge so prave, okrogle, nič jajčaste, in so stalno v uporabi. Na seminarju se prva dva učitelja pridušata, da so učenci/dijaki popolni ali vsaj pretežni nekošarkarji. Tretji učitelj za svoje varovance tega ne more trditi.

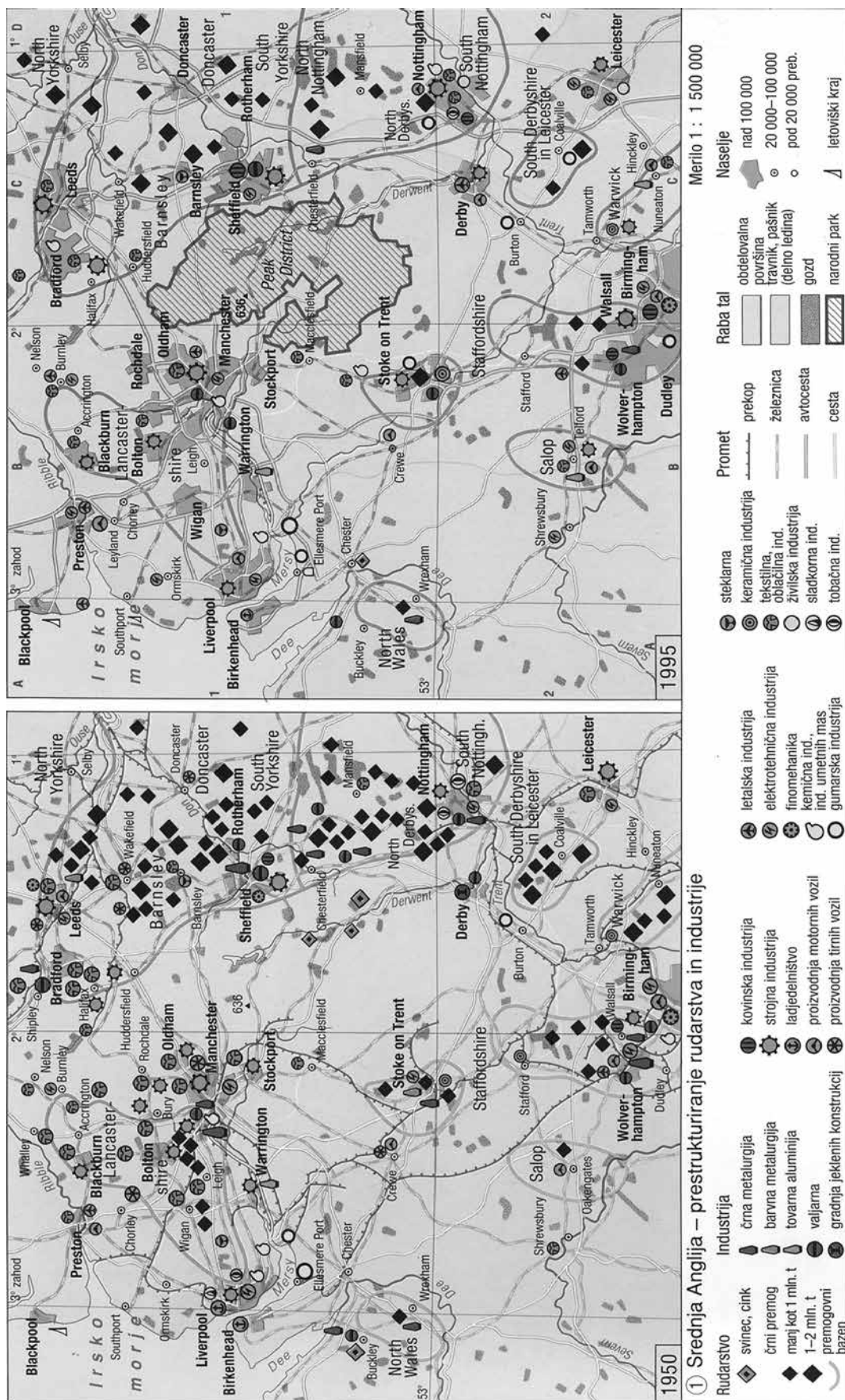
Tudi pri geografiji težko sledimo ciljem (uporaba zemljevidov, orientacija v prostoru, prostorske predstave, iskanje, primerjave, samostojno delo), če poučujemo brez atlasov. Kako to uspeva nekaterim učiteljem (argument, da imajo vse v učbenikih, me ne prepriča), mi nikoli ne bo jasno. Uporaba starih atlasov je seveda boljša kot učenje brez njih, vendar zna biti vprašljiva, saj podaja zmotno ali popačeno sliko o določenih geografskih procesih. V času, ko mladino bombardiramo s kopico svežih informacij, ko lahko prek Googla pogledajo/-mo v vsak kotiček planeta, ko je življenje na Zemlji velik resničnostni šov, nekako ne gre, da učencem/dijakom podajamo snov s pomočjo »prastarih« podatkov, dejstev, učbenikov in atlasov. Zaradi opisane narave nastajanja atlasa so najnovejši podatki ob izidu ali ponatisu atlasa stari vsaj nekaj let, tako da je na pojem *najnovejši* vs. *stari* (podatki, zemljevidi) treba gledati razumevajoče, vendar ne gre pretiravati.

Opomba: Intervju z dr. Karlom Natkom je prvič izšel v internem glasilu založbe, dopisovanja z Igorjem Lipovškom pa potekajo v presledkih že leta, intenzivneje spet zadnjih nekaj mesecev.

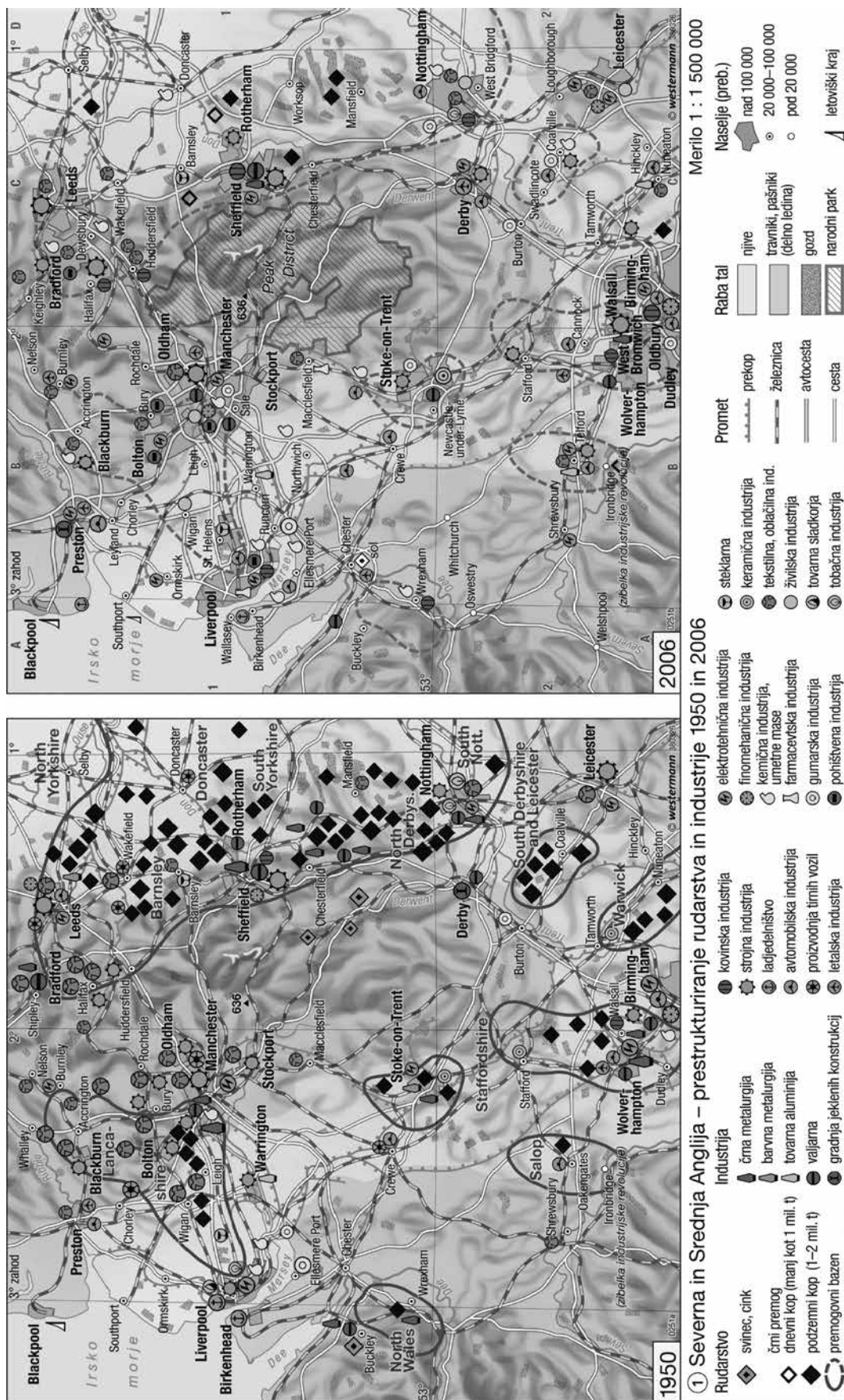
Viri

1. Milivoj Stankovič, 2014, Intervju z dr. Karlom Natkom ob izidu Atlasa Slovenije, MKZ, Ljubljana.
2. Dopisovanje z Igorjem Lipovškom, 2014.
3. Geografija, Učni načrt, Program osnovna šola, 2011, Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
4. Geografija, Učni načrt, Gimnazija, Splošna, klasična, ekonomska gimnazija, 2008, Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
5. Atlas sveta za osnovne in srednje šole, 2002, 2005, 2010, 2014, MKZ, Ljubljana.
6. Atlas Slovenije za osnovne in srednje šole, 2014, MKZ, Ljubljana.

Priloga 1a: Srednja Anglija – prestrukturiranje rudarstva in industrije v letih 1950 in 1995

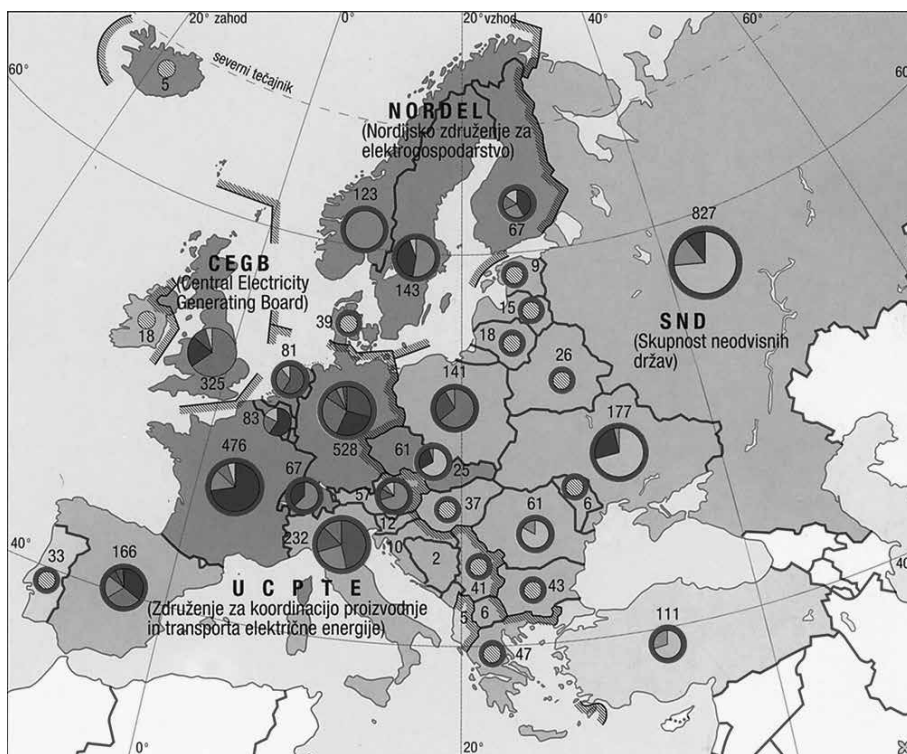

Priloga 1b: Severna in srednja Anglija – prestrukturiranje rudarstva in industrije v letih 1950 in 2006

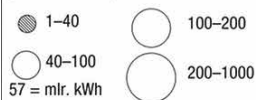
Priloga 2: Poizvodnja in poraba energije in poraba energije v letih 2005 in 2014

[geografija v šoli] 2-3-2014

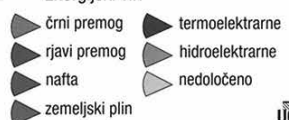

② Proizvodnja in poraba energije

Proizvodnja električne energije 1998
(mlr. kWh/leto)

Energijski viri

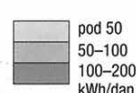

Merilo 1 : 40 000 000

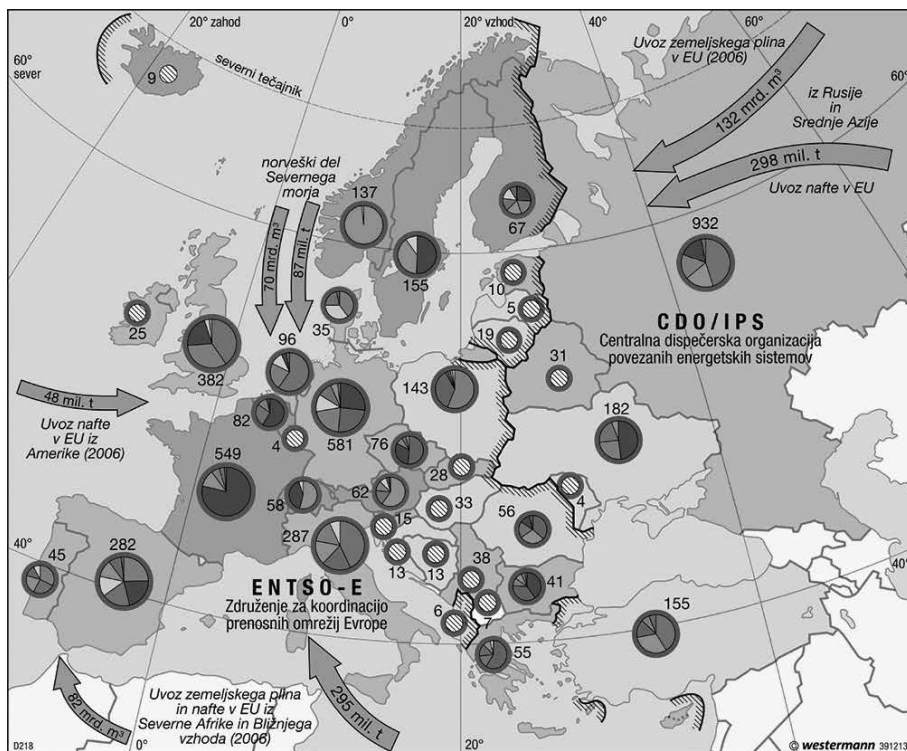
Oskrba z električno energijo

poraba energije na prebivalca

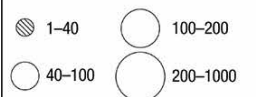

UCPTE elektro združenje

② Proizvodnja in poraba energije

Proizvodnja električne energije 2005
(mrd. kWh/leto)

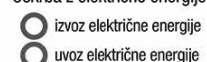

Viri primarne energije

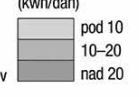

Merilo 1 : 40 000 000

Oskrba z električno energijo

Poraba električne energije na preb. (kWh/dan)

ENTS-O-E združenje operaterjev

**Priloga 3: Primerjava
gospodarstva
Japonske v letih
2005 in 2014**

